

شهریاری و مردم داری

مباحثی مصاحبه پژوهانه به چگونگی رابطه مردم و سازمان های اطلاعاتی

تألیف

مجتبی تمدن

پژوهشده اطلاعات

موسسه چاپ و انتشارات

دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی

۱۳۹۵

سر شناسه : تمدن ، مجتبی ۱۳۵۰ -
 عنوان و نام پدید آور : شهر یاری و مردمداری : نگاهی مصاحبه پژوهانه به چگونگی رابطه مردم و سازمانهای اطلاعاتی /
 تألیف مجتبی تمدن
 مشخصات نشر : تهران : دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی ، موسسه چاپ و انتشارات ، ۱۳۹۵ .
 مشخصات ظاهری : ۴۶۵ ص . ش
 وضعیت فهرست نویسی : فیپا
 عنوان دیگر : نگاهی مصاحبه پژوهانه به چگونگی رابطه مردم و سازمانهای اطلاعاتی .
 موضوع : سازمان اطلاعاتی -- ایران -- مصاحبه ها
 موضوع : ایران . وزارت اطلاعات
 موضوع : Iran . Vizarat-i Ittilaat
 موضوع : Intelligence service -- Iran -- Interviews :
 شناسه افزوده : شگاه اطلاعات و امنیت ملی . موسسه چاپ و انتشارات
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۵ ش ۸/ت ۱۵۴۸/DSR
 رده بندی دیویی : ۹۵ / ۰۸
 شماره کتابشناسی ملی : ۴۵۴۱

مشخصات

عنوان: شهر یاری و مردم دار

تألیف: مجتبی تمدن

ناظر علمی: ۱- محمود مفید ۲- مهدی پیروزی

تهیه و تحقیق: پژوهشکده اطلاعات

ناشر: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

بها: ۱۸۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۱۱-۳۲-۱

تهران: صندوق پستی ۱۴۳۸-۱۶۷۶۵

«تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلی یا جزئی به هر صورت (چاپ، فتوکپی،

صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.»

تلفن: ۲۲۴۶۹۷۳۹

۷.....	مقدمه ناشر.....
۱۱.....	پیش گفتار.....
۱۳.....	فصل اول گفتگو با روحانیون.....
۱۵.....	گفت وگو با عباسعلی سلیمانی.....
۲۱.....	گفت وگو با مصطفی پور محمدی.....
۳۱.....	گفت وگو با علی کریمیان.....
۳۵.....	گفت وگو با علی یونسی.....
۵۵.....	گفت وگو با محمد رضا نوراللهیان.....
۶۳.....	گفت وگو با وحید احمدی.....
۷۳.....	گفت وگو با محمد رضا شمس.....
۷۹.....	فصل دوم گفتگو با کارکنان نظام.....
۸۱.....	گفت وگو با لطف الله مرزبانی.....
۹۱.....	گفت وگو با محمد عبد قاضی زاده.....
۹۵.....	گفت وگو با کیومرث هاشمی.....
۱۰۳.....	گفت وگو با محسن هاشمی.....
۱۰۹.....	گفت وگو با علی عابد زاده.....
۱۱۹.....	گفت وگو با حسین نوش آبادی.....
۱۲۷.....	گفت وگو با قاسم ارشادی.....
۱۳۴.....	گفت وگو با سید علی ریاض.....
۱۴۶.....	گفت وگو با محمد حسن قدیری ایبانه.....
۱۵۲.....	گفت وگو با علی مرادی.....
۱۵۶.....	فصل سوم گفتگو با دانشگاهیان.....
۱۵۸.....	گفت وگو با علی ثابت.....
۱۷۰.....	گفت وگو با کابک خیری.....
۱۸۰.....	گفت وگو با کاظم جلالی.....
۱۹۴.....	گفت وگو با نیره توکلی.....
۲۰۰.....	گفت وگو با عباس خلجی.....
۲۰۴.....	فصل چهارم گفتگو با نمایندگان ادوار مجلس شورای اسلامی.....
۲۰۶.....	گفت وگو با محمد رضا باهنر.....
۲۱۸.....	گفت وگو با محمد کریمی راد.....
۲۲۴.....	گفت وگو با فاطمه آلیا.....
۲۳۲.....	گفت وگو با سلمان خدادادی.....

۲۴۰	گفت وگو با دارپوش قنبری
۲۴۸	گفت وگو با زهره الهیان
۲۵۶	گفت وگو با حسین کنعانی مقدم
۲۶۲	گفت وگو با ژرژ یک آبرامیان
۲۷۰	گفت وگو با کارن خانلری
۲۷۴	گفت وگو با یونانن بت کلیا
۲۷۸	فصل پنجم گفتگو با نظامیان
۲۸۰	گفت وگو با یدالله جوانی
۲۹۶	گفت وگو با محمد اسماعیل کوثری
۳۰۴	گفت وگو با رحیم یعقوبی
۳۱۵	گفت وگو با ناصر شعبانی
۳۲۸	گفت وگو با جواد منصوری
۳۴۰	گفت وگو با ارتم - اجی محمدزاده
۳۴۹	فصل ششم گفتگو با اسحاق سانه
۳۵۱	گفت وگو با احمد سادات
۳۶۹	گفت وگو با محمد کریس
۳۷۹	گفت وگو با محمد مهدی سیر محمدی
۳۸۹	گفت وگو با جعفر عبدالملکی
۳۹۵	گفت وگو با عباس عبدی
۴۰۵	گفت وگو با حسین آقازمانی
۴۱۳	گفت وگو با مرتضی اصفهانی
۴۱۷	گفت وگو با رامین ضابطی
۴۲۳	گفت وگو با محمد حسین میثاقی
۴۲۹	گفت وگو با محمد رضا احمدی
۴۳۵	فصل هفتم گفتگو با هنرمندان
۴۳۷	گفت وگو با فخرالدین صدیق شریف
۴۴۱	گفت وگو با مهدی هاشمی
۴۴۵	گفت وگو با مهران رجبی
۴۴۹	گفت وگو با پولاد کیمیایی
۴۵۵	گفت وگو با شهرام حقیقت دوست
۴۵۹	گفت وگو با حسین فرحبخش
۴۶۳	گفت وگو با فرید شکرایی

و تنوع انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ مهمترین نقطه عطف در تاریخ معاصر ایران است. انقلاب اسلامی به دلیل منشاء مردمی و اجتماعی آن از محدود انقلاب های تاریخ است که تمام عرصه های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و تمامی زندگی را دچار تغییرات بنیادین کرده است. اطلاعات یکی از عرصه های کشورداری است که به شدت تحت تأثیر انقلاب قرار گرفت. تأثیرات انقلاب اسلامی بر اطلاعات در دو بعد فرصت سازی و محدود سازی فعالیت های اطلاعاتی قابل ارزیابی است. انقلاب اسلامی از یک طرف با سرکار آوردن یک نظام مردم سالار دینی، فعالیت های اطلاعاتی را در چارچوب شریعت و قانون برآمده از اراده ملت قرار داد و از طرف دیگر اقدامات اطلاعاتی را به مثابه فعالیت هایی واجب برای حفظ نظام، مشروعیت بخشید.

پیش از انقلاب، فعالیت اطلاعاتی با مفاهیم پلیس سیاسی، ساهاک درهم تنیده بود. این مفاهیم نیز به نوبه خود با مفاهیمی نظیر خشونت، شکنجه و دستگیری همزاد بودند. این تصویر تاریخی سبب شده بود که افکار عمومی و نخبگان، دیدگاهی منفی نسبت به فعالیت اطلاعاتی داشته باشند. به همین دلیل مردم و نخبگان تلقی مشروعی از فعالیت اطلاعاتی نداشتند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و شروع فرایند نظام سازی، برخی از نخبگان انقلابی نیز تحت تأثیر تصویر ساواکیزه از فعالیت

اطلاعاتی، تمایلی به تأسیس سازمان اطلاعاتی در نظام جمهوری اسلامی ایران نداشتند. اما به دلیل آنکه نیاز به اطلاعات یک امر عقلی بوده و رعایت مصالح جامعه مستلزم قدرت اطلاعاتی است، مورد تصویب رهبران و مدیران انقلابی قرار گرفت. اگر چه نظام جمهوری اسلامی لزوم فعالیت اطلاعاتی برای اداره امور کشور را پذیرفته است اما این پذیرش همراه با برخی محدودیت‌ها و تغییرات می باشد. برای مثال اگر در رژیم پهلوی، استفاده از هر وسیله ای برای رسیدن به اهداف اطلاعاتی و نیاز بود، در نظام جمهوری اسلامی ایران چنین مجوزی وجود ندارد. جمهوری اسلامی ایران با قرار دادن دستگاه‌های اطلاعاتی در چارچوب‌های قانونی، فعالیت اطلاعاتی را به یک اقدام شرعی و قانونی و حتی یک تکلیف شرعی کنایی در افکار عمومی تبدیل کرده است. بر این اساس، علی رغم اینکه انقلابی انقلاب اکثر مردم نگاهی منفی به فعالیت اطلاعاتی داشتند، آنان اجتناب می کردند؛ اما با تغییر رویکرد به فعالیت اطلاعاتی به عنوان یکی از ابزارهای حفظ نظام اسلامی و مصالح جامعه، انجام این فعالیت از یک گناه آلود به یک تکلیف الهی و دینی تبدیل شد. این رویکرد به کار اطلاعاتی به طور طبیعی فرصتی برای توسعه فعالیت اطلاعاتی در نظام اسلامی فراهم آورد و از سوی دیگر زمینه حضور با انگیزه نخبگان انقلابی در این عرصه را ایجاد کرد.

بدین ترتیب می توان گفت که انقلاب اسلامی منجر به مردمی شدن اطلاعات شده است. با توجه به آنکه انجام فعالیت اطلاعاتی به یکی از تکالیف دینی مردم در راستای حفظ نظام تبدیل شده بود، اکثر مردم برای عمل به این تکلیف دینی و شرعی به طور مستقیم یا غیرمستقیم شروع به مشارکت در امور اطلاعاتی نمودند. از همین رو

در سالهای ابتدای انقلاب به ویژه در اوایل دهه ۶۰ و فتوای حضرت امام مبنی بر آنکه «همه شما باید سازمان اطلاعات باشید»، ما شاهد مشارکت گسترده مردم در شناسایی عوامل ضدانقلاب، منافقین و جاسوسان هستیم. علی رغم آنکه در آن سالها هنوز نهادهای اطلاعاتی نظام مندی برای جلب مشارکت عمومی شکل نگرفته بود، اما رویکرد تکلیف گرایانه به مشارکت در امور اطلاعاتی این خلاء را پر کرد.

نفس مستمر مردم در پر کردن خلاءهای اطلاعاتی کشور طی دهه اول انقلاب، به تدریج مردم را به یکی از پایه های اقتدار اطلاعاتی کشور بدل کرد به گونه ای که در تمام نزدیک به چهار دهه پس از انقلاب، بزرگترین کامیابی های اطلاعاتی کشور ریشه در همکاری مردم با دستگاه های اطلاعاتی داشته است. این واقعیت سبب شده است تا جلب اعتماد مردم به دستگاه اطلاعاتی، و شناسایی انتظارات و مطالبات آنان از دستگاه اطلاعاتی، به یکی از اولویتهای وزارت اطلاعات به عنوان نهاد مادر اطلاعات در جمهوری اسلامی ایران تبدیل گردد. پژوهشکده اطلاعات، وابسته به دانشگاه اطلاعات و امنیت ملی، در راستای این اولویت طراحی و برنامه ریزی همایش اطلاعات و مردم در سال ۱۳۹۵ را در دستور کار خود قرار داد. مهمترین هدف این همایش شناسایی انتظارات و مطالبات مردم از دستگاه اطلاعاتی و تبیین رابطه مردم و دستگاه اطلاعاتی در نظام جمهوری اسلامی ایران است. در راستای این اهداف، دبیرخانه همایش اقدام به فراخوان مقالات علمی و برگزاری نشست های تخصصی با عنوان «بررسی رابطه اطلاعات و مردم» در یک سال اخیر نموده است که نتیجه آن ارائه ۳۳۷ مقاله به دبیرخانه و برگزاری ۲۳ نشست تخصصی پیش از همایش بوده است. کتاب حاضر نیز یکی دیگر از پروژه های دبیرخانه همایش برای شناسایی انتظارات و مطالبات نخبگان از دستگاه

های اطلاعاتی و تبیین ارتباط مردم و اطلاعات در جمهوری اسلامی ایران است که به روش مصاحبه عمیق و ساختارمند طی نیمه اول سال ۱۳۹۵ انجام شده است.

پژوهشکده اطلاعات امیدوار است انتشار این کتاب، منجر به بازشناسی ماهیت مردمی دستگاه اطلاعاتی و تحقق ایده اطلاعات مردمی را با گره برداری از تعبیر امام راحل «اطلاعات ۸۰ میلیونی» کند. تحقق این ایده از آن رو مهم است، که اطلاعات مردمی به حق مهم‌ترین ستون اقتدار اطلاعاتی جمهوری اسلامی ایران در آشوبناک‌ترین مذاکره جهان است.

ست بندی اطلاعات از منظر محیطی به سه حوزه اطلاعات عمومی، اختصاصی و تخصصی منتج می‌شود. دو حوزه اطلاعات اختصاصی و تخصصی به ترتیب بر عهده سازمان‌ها و سرویس‌های اطلاعاتی هستند، اما اطلاعات عمومی که نام دیگر آن اطلاعات مردمی است به آحاد جامعه مربوط شده و به نوعی پر حجم‌ترین و گسترده‌ترین حوزه اطلاعات را تشکیل می‌دهد. همانطور که در فرمایشات حضرت امام^۱ «... بیش از ۳۶ میلیون و تأکیدات مقام معظم رهبری بارها عنوان شده است، از حوزه اطلاعات متضمن عالی‌ترین سطح از اشراف اطلاعاتی است و به امنیت و ثبات کشور منتهی می‌گردد.

هرچند سوابق فعالیت‌های اطلاعاتی نشان می‌دهد، که دستگاه‌های اطلاعاتی و امنیتی کشورمان در دوره‌های مختلف و خصوصاً در سال‌های ابتدایی انقلاب به بهترین نحو از این ظرفیت و برکات آن بهره‌مند بوده‌اند، اما امروزه مسئله اساسی این است که چه ابزار و راهکارهایی برای جلوگیری از افت و کاهش این ظرفیت و ارتقای هرچه بیشتر آن باید مورد استفاده قرار گیرد.

گفت‌وگوهای صورت گرفته در این کتاب با کارشناسان و مرتبطین این حوزه و نخبگان از اқشار مختلف به همین مسئله پرداخته و ضمن بررسی وضعیت فعلی ارتباط دستگاه اطلاعاتی با مردم، موانع و چالش‌های موجود بر سر راه این ارتباط را مورد بررسی قرار داده و همچنین راه‌های بهبود وضعیت و ارتقای رابطه مردم و دستگاه‌های اطلاعاتی را بررسی کرده است.